

»Big business« sedd i kriminologens spegel.

Några reflexioner kring Edwin H. Sutherlands arbete
White Collar Crime.

Av jur. kand. *Sten Tengelin.*

Edwin H. Sutherland torde i Sverige vara mest känd som författare till den stora kriminologiska handboken *Principles of Criminology*, vilken hittills utkommit i fyra upplagor. Sutherland var i sitt hemland USA ansedd såsom en av de ledande på kriminologiens område. Hans sista stora arbete *White Collar Crime*, enligt vad han själv uppger resultatet av tjugofem års studier i ämnet, är en monografisk studie över brottsligheten inom det amerikanska affärslivet.¹⁾ Trots det kanske något speciella ämnet har detta arbete ett betydande allmänt kriminologiskt intresse. I det följande kommer också huvudvikten att läggas vid Sutherlands metod och terminologi²⁾.

Såsom redan verkets titel anger utgör *white collar crime*, "brott i vit krage", ämnet för Sutherlands undersökning. Med *white collar crime* avser Sutherland "a crime committed by a person of respectability and high social status in the course of his occupation" (s. 9). Sutherland behandlar emellertid i sitt arbete blott en del av denna brottslighet, nämligen den som har anknytning till affärslivet i USA, närmare bestämt till den sektor av detta, som författaren ibland kallar "big business." Undersökningen är emellertid icke endast begränsad med avseende på persongrupp utan även ifråga om brottslighetens beskaffenhet. Sutherland har nämligen i huvudsak inskränkt sig till att behandla brott mot den federala näringslagstiftningen, enskannerligen antitrustlagstiftningen och därmed sammanhängande lagstiftning. Anledningen till att Sutherland funnit sig kunna inskränka undersökningen på antytt sätt har utom rent praktiska motiv varit hans syfte med undersökningen. Sutherlands avsikt har icke varit att söka i detalj kartlägga vad han kallar *white collar crime* utan, åtminstone i första hand, att dels framlägga bevis för att en ganska avsevärd brottslighet kan lokaliseras till "the upper socio-economic

¹⁾ *Edwin H. Sutherland: White Collar Crime. The Dryden Press. New York 1949, 272 + X pp.* Arbetet har tidigare i vissa delar presenterats för svensk publik genom artiklar av *Eva Wennerström-Hartman* i *Stockholms-Tidningen* den 6 februari 1951 och av *Rudholm* i *SvJT* 1951 s. 456 ff.

²⁾ Uppsatsen återger i sammanfattning innehållet av ett anförande varmed förf. inledde en diskussion kring arbetet i fråga på ett sammanträde med Kriminologiska seminariet vid Stockholms Högskola. Det Kriminologiska Seminariet har tillkommit på initiativ av professor i straffrätt vid högskolan Ivar Agge. Seminariet, som varit i verksamhet sedan omkring två år tillbaka, står öppet för såväl praktiskt som vetenskapligt verksamma jurister med intresse för kriminologiska och rättssociologiska spörsmål.

class" dels på grundval av det framlagde materialet söka reformera "the theory of criminal behavior" (s. V och 266).

Sutherland har uppdelat sin framställning i fyra avdelningar. Den första av dessa (s. 3—14) innehåller en presentation av ämnet och en kortfattad redogörelse för syftet med undersökningen. I den andra avdelningen, som är den till omfånget största (s. 15—182) och är uppdelad i tio kapitel, framlägger och genomgår Sutherland undersökningsmaterialet. Detta består utav avgöranden av domstol och vissa domstolsliknande federala organ, s. k. administrativa commissions, mot 70 av de största industrierna, gruvbolagen och handelsföretagen i USA. Avgörandena avse lagöverträdelser av följande slag: restraint of trade (konkurrensbegränsande åtgärder såsom trustbildningar, kartellöverenskommelser, prisdiskrimination, bojkott o. likn.), otillbörlig rabattgivning inom transportväsendet, vissa intrång i rätt till patent, varumärke och "copyright", vilseledande eller eljest otillbörlig reklam, unfair labor practices (brott mot lagstiftningen om föreningsrätt och kollektivavtal), financial manipulations (olika för affärslivet karakteristiska trolöshetsbrott) samt war crimes (överträdelser av speciell krislagstiftning m. m.). Under rubriken diverse brott ha slutligen samlats ett antal brott som icke låta sig inordnas under nu nämnda kategorier, de flesta avseende brott mot livsmedelslagstiftningen. Till nu nämnda andra avdelning ansluter sig den tredje avdelningen (s. 185—213), i vilken syndaregistren för 15 s. k. public utility corporations (gas- och el-företag) genomgås. Den fjärde och sista avdelningen (s. 215—266) innehåller en sammanfattning av undersökningens resultat och vissa riktlinjer till en allmängiltig teori om "criminal behavior."

Framställningen i arbetets andra och tredje avdelningar är med undantag av innehållet i de två första kapitlen, kap. II och III, väsentligen deskriptiv och synes förutom relativt kortfattade presentationer av det i och för sig intressanta statistiska materialet icke bjuda mycket nytt i sak till belysning av den amerikanska antitrust- och konkurrenslagstiftningens tillämpning och verkningar. Det torde emellertid vara svårt att helt tillgodogöra sig framställningen i dessa delar utan en viss kännedom om nämnda lagstiftnings innehåll och allmänna karaktär.³⁾ Redovisningen av materialet präglas i hög grad av Sutherlands starka personliga engagemang i kampen mot vad vi väl skulle kalle "storfinansens" och har otvivelaktigt en viss journalistisk fläkt. En dylik framställningskonst har emellertid sina risker och det vill synas som om Sutherland icke alltid kunnat undgå dem. Hans

³⁾ För en orientering i ämnet kan här hänvisas till Thorellis uppsats Antitrustlagstiftningen i USA och dess tillämpning, vilken ingår som bilaga 1 till Nyetableringssakkunnigas betänkande del II, Statens Offentliga Utredningar 1951:28, s. 11 ff, jfr. även samma sakkunnigas betänkande del I, SOU 1951:27 s. 81 ff. En på många punkter mer djupgående analys av den amerikanska antitrustlagstiftningen återfinnes hos Neumeyer: Monopolkontroll i USA, Stockholm 1951.

ställvis starkt affektmättade stilkonst — varmed icke sagts att hans indignation ej skulle vara berättigad — har emellanåt förlett honom till uttalanden som icke bestyrkas av framlagda fakta eller i vart fall synas vara alltför onyanserade för att förekomma i en framställning, som framträder med vetenskapliga aspirationer (se exempelvis s. 28, 210, 220 och 224).

Sutherlands metod att vid undersökningen av white collar crime inskränka sig till att belysa blott vissa slag av sådan brottslighet begångna inom ett begränsat skikt av den inom handel och industri verkssamma delen av "the upper socio-economic class" kan måhända i förstone te sig något dubiös. Metoden får emellertid bedömas mot bakgrunden av hans deklarerade syfte med undersökningen: att visa att det förekommer en ingalunda obetydlig brottslighet inom nämnda överklass. Med denna relativt blygsamma utgångspunkt har frågan om materialets representativitet icke krävt ställningstagande från Sutherlands sida utan han har kunnat nöja sig med att framdraga ett tillräckligt fylligt material för att ådagalägga att en avsevärd brottslighet oavsett arten faktiskt kan lokaliseras till den personkrets inom vilken man finner de ledande affärsmännen och företagscheferna, sålunda just dem som i USA alltså torde äga det största sociala anseendet. Om man ser saken ur denna synpunkt torde det ej finnas plats för någon allvarligare kritik mot den begränsning Sutherland ålagt sig. Det är emellertid anledning att ur mer allmänt kriminologiska synpunkter beklaga att Sutherland inskränkt sitt studium av white collar crime till en så exklusiv krets av företag som de 70 företagen om än det är förklarligt med hänsyn till svårigheterna att insamla materialet. Det finnes nämligen — kanske mindre när det gäller den egentliga anti-trustlagstiftningen än övrig av Sutherland behandlad materia — grund till att antaga att man skulle ha kommit fram till mycket intressanta resultat rörande de ifrågavarande lagöverträdelsernas art och frekvens vid en jämförelse av företag av olika storlek, företagsekonomisk struktur, ålder etc. En antydning i denna riktning giver redan Sutherlands tämligen kortfattade redovisning för det dominerande inflytande företagets "position in the economic structure" haft för lagöverträdelserna av de 70 stora företagen (s. 259 ff).

Resultatet av Sutherlands undersökning beträffande lagöverträdelserna av de 70 stora företagen redovisas i kapitel II rubricerat "The statistical record" (s. 17 ff). Sutherland har vid sina efterforskningar i officiella och inofficiella källor återfunnit sammanlagt 980 avgöranden mot nämnda företag avseende förseelser eller brott av tidigare omtalad art. Av dessa härröra 16 % från "criminal courts", övriga 84 % från "civil courts" eller "administrative commissions." Uppgörelser utom rätta, sannolikt avseende huvudsakligen underhandsöverenskommelser mellan delikventen och Federal Trade Commission eller jämförligt organ, synas icke medräknade i siffran 980 (s. 25). På vart och ett av de 70 företagen kommer i medeltal 14 avgöranden.

Två företag ha 50 avgöranden mot sig, 38 företag ha mer än 10 avgöranden var. Blott 8 företag uppvisa mindre än 5 avgöranden och intet företag kan visa 0 avgöranden. Av de 980 avgörandena ha 307 avsett restraint of trade, 66 transportrabatter, 222 intrång i immateriella rättigheter, 97 otillbörlig reklam, 158 unfair labor practices samt 130 fallit på förbrytelser av annat slag.

Det kan i detta sammanhang förtjäna anmärkas att Sutherlands metod att undersöka den form av överklassbrottslighet, som han benämner white collar crime, genom att kartlägga omfattningen av dylik brottslighet hos vissa juridiska personer, inom vilka representanter för nämnda överklass utgöra det bestämmande elementet, betingats av att en juridisk person enligt amerikansk rättspraxis i vid utsträckning är direkt ansvarlig för brott utan förmedling av fysisk person.⁴⁾

I kapitlet III benämnt "Is 'white collar crime' crime?" tager Sutherland ställning till frågan om och i vilken utsträckning de 822 avgöranden, som tillkommit i annan ordning än inför brottmålsforum, ur kriminologisk synpunkt böra anses som jämförliga med brott. Sutherland hävdar här liksom han tidigare gjort i *Principles of Criminology* att "the legal definitions should not confine the work of the criminologist, and he should be completely free to push across the barriers of legal definitions whenever he sees behavior outside the legal field which resembles the behavior within"⁵⁾. Mot bakgrunden av en sådan tämligen frejdig deklaration ter det sig något överraskande att Sutherland i förevarande arbete anknyter till en närmast straffrättslig brottsdefinition vid bedömningen huruvida nyssnämnda avgöranden avse kriminell behavior. Visserligen fastslår han inledningsvis att det vid studium av akterna i målen varit omöjligt att konstatera någon saklig skillnad mellan de mål som bedömts av brottmålsdomstol och dem vilka avgjorts av annat forum men fullföljer sedan icke denna sociologiska argumentation. I stället utgår Sutherland i sina vidare resonemang från att "the essential characteristic of crime is that it is behavior which is prohibited by the State as an injury to the State and against which the State may react, at least as a last resort, by punishment" (s. 31) och söker visa att de vanligaste av de i undersökningen medtagna lagöverträdelserna — avseende restraint of trade, misrepresentation in advertising, infringements och unfair labor practices — äro brott i nämnda mening. Sutherland koncentrerar därvid

⁴⁾ Sutherland nämner som exempel på denna praxis att det förekommit fall då juridisk person dömts för tjuvnadsbrott, dråp, sabbatsbrott, skadegörelse etc. Jfr. härtill även *Hurwitz*: Kollektive enheders pönale ansvar, Kbhvn. 1933, s. 133 f, samt för svensk rätts del *Rudholms* synpunkter i ämnet SvJT 1951 s. 457 f. Det synes f. ö. anmärkningsvärt att frågan icke synes ha varit föremål för större uppmärksamhet av Nyetableringssakkunniga, jfr. ovan nämnda betänkande del I s. 585 ff, även s. 491 f.

⁵⁾ Sutherland: *Principles of Criminology*, 4 ed, Chicago 1947, s. 24. Om den närmare innebörden av uttrycket criminal behavior, se a. a. s. 199 ff.

sitt intresse på den praktiskt sett viktigaste och i viss mån också ur juridisk-teknisk synpunkt normgivande lagen på hithörande område, the Federal Trade Commission Act. Enligt denna lag äger Federal Trade Commission förelägga part att upphöra med viss affärsmetod men kan icke annat än i undantagsfall själv utsätta sanktion till föreläggandet. Skulle detta åsidosättas nödgas kommissionen hos allmän domstol hemställa om s. k. injunction, vilket om kommissionens begäran bifalles betyder att straff utgår för "contempt of court", därest parten ånyo skulle negligera föreläggandet. Sutherland menar nu att eftersom Federal Trade Commission Act "provides the injunction with its penalty as a part of the procedure for enforcement" är varje överträdelse av lagen ifråga ett brott, oavsett om sanktionen måste eller kan tillgripas i det konkreta fallet eller icke (s. 35—36). Resultatet av Sutherlands nu berörda genomgång av de 822 avgörandena, som icke tillkommit inför brottmålsforum, blir att 621 utav dessa avsett brott. Sutherland medger emellertid att hans slutsatser kunna ifrågasättas av den anledningen att "the rules of proof and evidence used in many of these decisions were not the same as the rules used in criminal courts" (s. 40). Detta är ett spörsmål, som för det anglo-amerikanska rättssystemets del torde tilldraga sig ett avsevärt intresse. Betydande olikheter föreligga nämligen mellan förfarandet i tvistemål och det i brottmål. Särskilt synas reglerna om tillräckligt bevis⁶⁾ vara påtagligt mildare i civil- än i straffprocessen⁷⁾. Sutherland synes emellertid icke vara sinnad att tillägga dessa vad han kallar "procedural symbols" nämnvärd vikt när det gäller att klassificera de civila avgörandena ur kriminologisk synpunkt (s. 44).

Sutherlands här i korthet återgivna argumentering kan vara ägnad att belysa svårigheten för kriminologen att på ett ändamålsenligt sätt avgränsa ämnet för undersökningen och särskilt att bestämma brottsbegrepp. Det är ju en tämligen trivial sanning att någon av rationella grunder motiverad skiljelinje icke låter sig uppdragas mellan straffbelagd behavior och sådan behavior som är sanktionerad med andra påföljder eller eventuellt icke sanktionerad. Ibland ter det sig också oklart hur lagstiftaren själv tänkt sig att gränsen skall dragas mellan brott och icke brottslig handling.⁸⁾ Den juridisk-tekniska skillnaden mellan brott och andra orättshandlingar kan vara mer eller mindre starkt markerad i olika rättssystem. Mottättning mellan brott och civila orätter torde lättare te sig fiktiv för den kriminolog som arbetar inom det anglo-amerikanska rättsområdet än för den som byggt sina

⁶⁾ Termen tillräckligt bevis har hämtats från *Ekelöf*: Bevisvärde, tillräckligt bevis och bevisbörda i Festskrift tillägnad A. W. Lundstedt, s. 1 ff.

⁷⁾ Härom se *Thorelli* a. a. s. 35.

⁸⁾ Såsom exempel kan här lämpligen anföras de restraint-fall i vilka möjlighet finnes att inskrida antingen med kriminell talan eller med talan i civil- eller förvaltningsrättslig ordning, se s. 42; om den rättspolitiska bakgrunden till denna ordning *Thorelli* a. a. s. 17 och 25.

iakttagelser på det kontinentala rättssystemets indelning. Inom den engelska och den amerikanska rätten räknar man ej — åtminstone ej i det praktiska livet — med en allmän sanktionsnorm på det civila området liknande vår culpa-regel utan med vissa till innehåll och omfattning mer eller mindre bestämda typer av civila orätter, s. k. torts, vilka till sin karaktär och uppbyggnad mycket påminna om brotten, crimes.

Invändningar kunna näppeligen i och för sig riktas mot Sutherlands tes att kriminologen icke bör känna sig bunden av straffrättens juridiskt normativa brottsbegrepp utan skall låta sig ledas av sociologiska synpunkter vid avgränsningen av sitt ämne. Med hänsyn till undersökningens syfte torde ej heller erinringar kunna anföras mot urvalet av handlingstyper, som sammanförts under beteckningen white collar crime. Däremot synes kritik kunna riktas mot Sutherlands argumentering vid nämnda urval och framför allt mot hans terminologi. Såsom ofta betonats i litteraturen är det viktigt att bruka en klar terminologi när undersökningen vidgas till att avse handlingar, som icke äro brott enligt positiv rätt. Det får icke råda tvekan om när författaren arbetar med ett straffrättsligt normativt brottsbegrepp och när han använder sig av ett kriminologiskt brottsbegrepp.⁹⁾ Sutherland använder emellertid termen "crime" som beteckning både för brott i straffrättslig mening och för brott i en vidare, kriminologisk betydelse. Detta terminologiska hälftenbruk, vilket är särskilt påfallande i kap. III, beror sannolikt på att Sutherland velat samtidigt hålla nära kontakt med en inom straffrätten godtagen brottsdefinition som ha en viss frihet att låta sociologiska överväganden få inverka på gränsdragningen mellan brott och icke brott i det konkreta fallet. Den oklara terminologien synes i vissa fall ha frestat Sutherland att dölja kriminologiska lämplighetsöverväganden under en till formen närmast juridisk teknisk argumentation. Som exempel härpå kan nämnas Sutherlands resonemang att vissa handlingar in restraint of trade äro att anse som brott (crimes) därför att de oaktat de icke i ifrågakommande lagstiftning äro försedda med straffsanktion dock kunna efter särskild talan bliva s. a. s. indirekt sanktionerade genom injunction. Enligt härskande uppfattning lär emellertid injunction, som väl närmast kan karakteriseras som ett slags exekutivt tvångsmedel, påminnande om vite, icke komma den genom injunction indirekt sanktionerade lagregeln att framstå som ett straffbud och ett åsidosättande därav som en brottslig handling. Det brottsliga synes nämligen ligga i föraktet för domstolens förbud. I

⁹⁾ Se exempelvis Hurwitz: Kriminologi s. 24—25 och Agge: Några ord om den kriminologiska forskningen och dess objekt i Festskrift tillägnad Karl Schlyter, Sthlm. 1949, s. 17. Jfr. även Sellin: Culture Conflict and Crime, New York 1938, s. 32. Sellin förordar där att termen crime reserveras för brott i juridisk teknisk mening och vill beteckna alla andra normöverträdelser med uttrycket "abnormal conduct".

svårförklarlig motsättning till Sutherlands strävan att tänja ut sitt brottsbegrepp när det gäller handlingar in restraint of trade står hans obenägenhet att anse intrång i immateriella rättigheter, infringements, såsom white collar crimes. Åtskilliga av de 222 av Sutherland påträffade avgörandena skulle nämligen — något som Sutherland också påpekar (s. 38) — likaväl ha kunnat blivit avgjorda såsom brottmål och de skulle därför efter vad det vill synas från hans egna utgångspunkter väl kunnat försvara sin plats bland white collar crimes.¹⁰⁾

Sutherlands bundenhet vid straffrättsliga begrepp synes även ha medfört en benägenhet att överbetona de straffrättsliga reglernas men underskatta de processrättsliga reglernas betydelse ur kriminologisk synpunkt. Det lär ej råda tvekan om att åtskilliga handlingar, som avgjorts av civil- eller förvaltningsdomstol och vilka Sutherland klassificerar som brott, skulle ansetts som icke brottsliga om saken dragits inför kriminaldomstol. Detta förhållande har Sutherland visserligen observerat, men han har som tidigare anmärkts ändock ansett att de processuella rättsreglerna här saknade kriminologisk betydelse. Sutherlands påpekande i detta sammanhang (s. 42 f) att alternativet med civil procedur i åtskilliga antitrustmål tillkommit i syfte att mildra "the stigma of crime" på de agerande personerna synes emellertid indicera att de ovan antydda processuella olikheterna kunna ha viss betydelse vid bedömningen av handlingarna ur kriminologisk synpunkt. På tal om Sutherlands terminologi kan det slutligen ifrågasättas om han icke till följd av dualismen i sitt brottsbegrepp ställts inför onödiga svårigheter, då det av Sutherland angivna syftet med undersökningen sannolikt lika väl skulle kunnat uppnås utan att densamma utsträcktes till handlingstyper, som fölle utanför straffrättens gränsmärken.

Den fjärde avdelningen av Sutherlands arbete, benämnd "Interpretation", innehåller en sammanfattning av undersökningens resultat samt vissa slutsatser av mer allmän räckvidd, vartill Sutherland funnit det förebragta materialet giva anledning. I avdelningens första kapitel med rubriken "White Collar Crime is organized Crime" betonar Sutherland att dessa brott äro uppsåtliga och uttryck för en organiserad brottslighet. Sutherland belyser dessa karakteristika hos white collar-brottsligheten genom att anställa jämförelser mellan å ena sidan yrkestjuven och å andra sidan affärsmannen inom "big business", vilka i varje fall för den icke initierade te sig ganska meningslösa. Framställningen är emellertid ingalunda ointressant. Särskilt synas Sutherlands synpunkter på relationen mellan affärs-

¹⁰⁾ Det kan i detta sammanhang förtjäna anmärkas att Sutherlands argumentation i fråga om infringement-fallen framstår som inkonsekvent också ur en annan synpunkt. Tvångsmedlet injunction förekommer nämligen i ganska avsevärd omfattning på vissa områden inom immaterialrätten. Det är därför något förvånande att Sutherland icke medtagit åtminstone de infringementmål, i vilka injunction skulle kunna förekomma.

mannens yrkeskodex och lagen både träffande och beaktansvärda. Sutherland framhåller nämligen att en överträdelse av ett lagbud, underförstått inom näringslagstiftningen, icke nödvändigtvis behöver innefatta ett åsidosättande av "the business code". Lagöverträdelsen medför icke någon social reaktion från konkurrenters och yrkesbröders sida därest den icke samtidigt utgör ett åsidosättande av de etiska regler som utformats inom yrket (s. 219 f).

Sutherland framhåller vidare som ett utmärkande drag för white collar crime att den brottslige varken anser sig själv som brottsling eller bliver betraktad som en sådan av omgivningen. På sin höjd betraktas han som "law violator" (s. 221 ff). Sutherland tillmäter detta förhållande avsevärd vikt ur kriminologisk synpunkt och gör sig också viss möda att söka förklara orsakerna därtill. Han torde emellertid härvid vara benägen att i alltför hög grad söka förklaringen i storföretagens enorma makt i det amerikanska samhället och i deras och deras ledares ofta skrupelfria metoder och underskatta den närmast till hands liggande förklaringen nämligen hithörande lagstiftnings speciella karaktär. Det synes, i varje fall utifrån svensk horisont sett, ganska förklarligt att affärslivets män icke känna sig moraliskt såsom brottslingar om de överträtt en dylik lag, vilken riktas endast mot dem och om vilkens berättigande ur rent ekonomiska effektivitetssynpunkter delade meningar mången gång kunna råda. Ofta torde de också, med rätt eller orätt, identifiera sina egna djupast sett egoistiska motiv med "samhällets intresse". Av betydelse i detta sammanhang synes också vara att allmänhetens reaktion mot brott av förevarande slag ofta blir vag. Gemene man är nämligen i många fall ur stånd att fatta den brottsliga handlingens innebörd och konsekvenser (jfr. s. 49 ff).

Sutherland antyder emellertid att affärsmännens attityd till lagstiftningen ifråga och därmed till white collar-brotten delvis också kan förklaras av att dessa brott i allmänhet bliva begångna i en juridisk persons namn, i "corporate form". Känslan av personligt ansvar matas därigenom betydligt hos de faktiskt agerande fysiska personerna. Rationella överväganden tendera att skjuta personliga (moraliska) känslor i bakgrunden (s. 228 ff).¹¹ Till denna rationalisering bidrager sannolikt även det ovan berörda förhållandet att juridisk person direkt kan göras ansvarig för i dess namn begången gärning. White collar-brottens anonyma karaktär belyses ytterligare av den synnerligen intressanta utredningen i bokens sista kapitel, "Variations in the Crimes of Corporations". Sutherland visar där på ett övertygande sätt att förekomsten av nämnda brott äro betingade av företagets "position in the economic structure" (s. 259 ff) samt att det personliga momentet hos den omedelbart agerande här spelar föga eller ingen roll (s. 264).

¹¹) Detta spørsmål beröres närmare i *Eva Wennerström-Hartmans* artikel.

Såsom här inledningsvis anförts har Sutherlands huvudsyfte med undersökningen av vad han kallat white collar crime varit att söka reformera "the theory of criminal behavior". I kap. XIV "A Theory of White Collar Crime" lanserar Sutherland en teori, som han benämner "the hypothesis of differential association", och med vilken han vill förklara ursprunget till såväl white collar crime som övriga slag av brott. Innebörden av teorien om "differential association" synes i huvudsak vara att brott, oavsett arten, läras genom anknytning till sådana personer, som äro positivt inställda till det genom brottet manifesterade beteendet och genom isolering från personer, som reagera negativt mot detta. En brottslig handling innebär att summan av de pådrivande faktorerna övertägar de återhållande elementen (s. 234). Sutherland underbygger sin tes genom att hänvisa dels till personliga vittnesbörd från fem manschettarbetare, vilka gjort sig skyldiga till white collar-brott, dels till några biografier över kända "rövarbaroner". Vidare understryker han något som redan framgått vid undersökningen, nämligen att de stora affärsmännen kommit att bliva isolerade från personer eller grupper som ställa sig kritiska till deras metoder samt giver ytterligare bevis för i vilken hög grad "big business" lyckats infiltrera det politiska livet i USA.

Sutherland hävdar att teorien om "differential association" innebär en avsevärd landvinning jämfört med den enligt Sutherland av många kriminologer omfattade teorien om "social disorganization", vilken söker förklara brottsligheten såsom ett uttryck för social missanpassning grundad antingen i "lack of standards" eller "conflict of standards". Sutherland vill visserligen ej helt underkänna värdet av sistnämnda teori men finner dess svaghet ligga däri att den blott framhåller och beskriver den sociala missanpassningen. För att bliva teoretiskt och praktiskt brukbar måste den enligt Sutherlands mening påbyggas med teorien om "differential association" som åsyftar att giva jämväl en förklaring till hur missanpassningen uppkommit (s. 256 o. 266).

Sutherland lägger påtagligen avsevärd vikt vid att han med teorien om "differential association" uppställt en teori, som kan appliceras på all "criminal behavior".¹²⁾ Sutherland gör visserligen icke gällande att hans hypotes skulle innefatta en uttömmande förklaring vare sig till white collar crime eller till andra brott men uttalar dock att den "perhaps fits the data of both types of crimes better than any other general hypothesis" (s. 234). Detta låter sig kanske också sägas, men frågan är om en allmän teori sådan som den Sutherland här framlagt kan bliva annat än så vag och konturlös att den får ett obetydligt värde både vetenskapligt och praktiskt.

Sten Tengelin.

¹²⁾ Jfr. Principles of Criminology s. 66 och 218 där Sutherland närmare utvecklar sin syn på betydelsen av att uppställa "definitive generalizations . . . regarding criminal behavior as a whole."